

SVARTPRICKSJUKA I VETE

Svartpricksjuka (eng. speckled leaf blotch eller septoria tritici blotch) orsakas av svampen *Zymoseptoria tritici* (f.d. *Septoria tritici*/*Mycosphaerella graminicola*). Mottagliga sädeslag är framförallt vete och rågvete men även råg, havre och korn kan infekteras. Svampen kan dessutom infektera ett flertal andra gräs, t.ex. kvickrot, hundäxing, samt ven-, losta-, svingel- och gröearter.

Under år med riklig nederbörd kan sjukdomen kan orsaka betydande skördeföruster i höstvet. Svartpricksjuka är en av de vanligaste och allvarligaste bladfläcksjukdomarna i vete och dess ekonomiska betydelse anses har ökat under senare år.

Skadebild

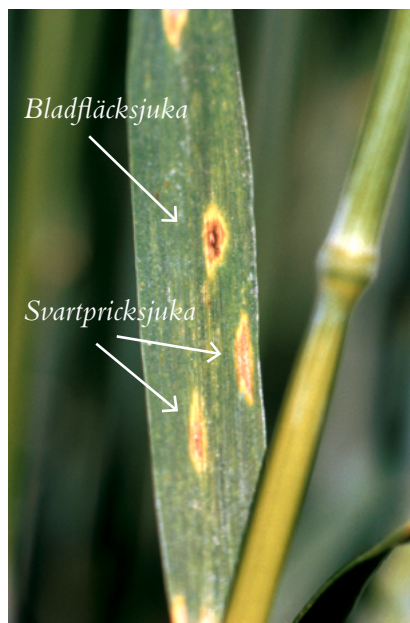
Den primära infektionen sker under hösten och de första bladfläckarna kan eventuellt uppträda redan då. I regel syns dock tydliga symptom först på våren. Dessa fläckar är runda till ovala i formen och färgen är grå till gråbrun. Svampens pyknider sitter yligt och syns som svarta prickar i rader mellan bladnerverna. De bladfläckar som bildas senare är brunaktiga, långsträckta eller rektangulära till formen, och de tenderar att växa mellan bladnerverna. Svartpricksjuka ses sällan på ax i Sverige.

Biologi

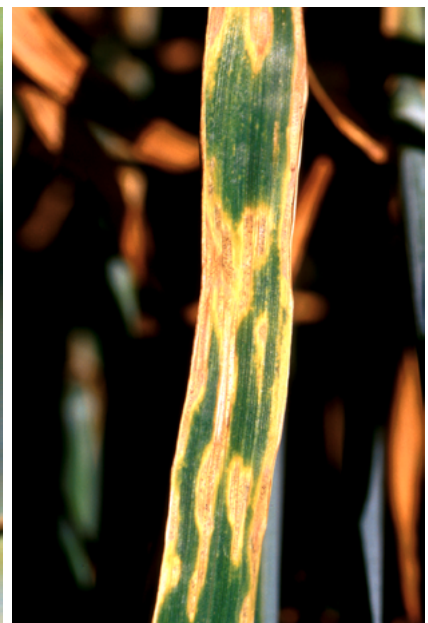
Den viktigaste smittkällan är infekterade skörderester på markytan. På halmrester ovan jord kan svampen överleva upp till 18 månader. En plöjning som resulterar i väl nedbrukade skörderester reducerar överlevnaden avsevärt. Den utsädesburna smittan är av mycket liten betydelse. På infekterad stubb och halm i markytan bildas under höst och vår pyknider (sporhus). Vid regn pressas konidier (pyknosporer) ut ur pykniderna. Denna process kan upprepas om flera fuktiga perioder följer på varandra.

Tidiga symptom av svartpricksjuka

Angrepp av svartpricksjuka och vetets bladfläcksjuka

Sommarsymptom av svartpricksjuka

Konidierna är långa och smala (40-70 x 1,5-2 µm). De utsöndras tillsammans med ett vitt-ofärgat slem och sprids med regnstänk i beståndet. För infektion krävs hög fuktighet som dock inte behöver vara kontinuerlig. Svampen tål upprepade upptorkningar utan att infektionsförmågan minskar drastiskt. Latensperioden, dvs. tiden från infektion till sporulering, varierar mellan 10 och 35 dagar beroende av temperatur och luftfuktighet. Vid svampens optimumtemperatur på ca 20 °C är latensperioden ca 15 dagar, och vid 5 °C ca 40 dagar. Infektion sker via bladens klyvöppningar och pykniderna bildas i anslutning till dessa. Klyvöppningarna är arrangerade i rader mellan bladnerverna vilket bestämmer fläckarnas utbredning.

Under perioden höst till tidig vår förekommer svampens sexuella stadium. Ascosporer utsöndras från pseudothecier (sexuellt bildade fruktkroppar) under fuktiga förhållanden och kan sedan spridas över stora avstånd med vindens hjälp. *Z. tritici* har stor genetisk variation vilket tyder på omfattande sexuell förökning. Angrepp förekommer ofta även i fält där förfrukten varit en icke mottaglig gröda, vilket tyder på att den långväga spridningen av svampens sexuella sporer kan ha stor betydelse.

Betydelse

Bladfläckar av svartpricksjuka är vanligt förekommande på de nedre bladen tidigt på säsongen. Svampen är starkt väderberoende och trivs under nederbördsrika förhållanden. Regn före, under och efter axgång ökar risken för starka angrepp och betydande skördeförkluster. Under torra somrar hämmas svampens utveckling och dess inverkan på skörden blir mindre.

I Syd- och Mellansverige är svartpricksjuka den dominerande sjukdomen bland de s.k. bladfläcksjukdomarna dit också vetets bladfläcksjuka (orsakad av *Pyrenophora tritici-repentis*) och brunfläcksjuka (orsakad av *Parastagonospora nodorum*) räknas. Se Faktablad om växtskydd 90 J respektive 12 J.

Motåtgärder

Växtföljd och jordbearbetning påverkar hur stor mängd konidier som kan spridas med regnstänk inom ett fält. Väl nedplöjda växtrester efter en angripen vetegröda minskar avsevärt mängden inokulum i fältet.

Vid gynnsamma väderförhållanden för ascosporbildning kan dessa sporer spridas över stora områden. Växtföljden i enskilda fält är då inte avgörande för smittotrycket. Intensiteten i vetodlingen och vädret får istället störst betydelse för mängden smitta.

Väderleken är också den faktor som har störst betydelse för angreppsnivån men även exempelvis kvävetillgång och sortval kan inverka. God kvävetillgång gynnar svartpricksjuka, troligen mer än övriga bladfläcksjukdomar. Risken för angrepp på flaggbladen ökar med kortare strå eftersom spridningsvägen mellan bladnivåer blir kortare. Mognadstidpunkten påverkar också angreppets omfattning. Vid tidig mognad är skördeökningen efter en fungicidbehandling i allmänhet lägre än vid sen mognad. Aktuella bekämpningsrekommendationer finns tillgängliga på Jordbruksverkets hemsida: "Bekämpningsrekommendationer, svampar och insekter", och i Växtskyddsbrev utgivna av Jordbruksverkets växtskyddscentraler.

Text

Eva Twengström, SLU, Uppsala. Oktober 2001.

Foto

Peder Waern

Textrevision

Annika Djurle, SLU, Uppsala. November 2017

Innehållet i denna publikation är skyddat av upphovsrättslagen. Hela eller delar av text och bilder får inte användas utan tillstånd från SLU. Skriften får ej heller kopieras i kommersiellt syfte.

© Sveriges lantbruksuniversitet. ISSN 1100-5025

Ansvarig utgivare:

Barbara Ekbohm

Redaktör:

Björn Andersson

bjorn.le.andersson@slu.se